

Upravljanje varnosti in zdravja pri delu na evropskih delovnih mestih – podatki iz druge evropske raziskave podjetij o novih in nastajajočih tveganjih (ESENER-2)

Evropska opazovalnica tveganj

Povzetek

Upravljanje varnosti in zdravja pri delu na evropskih delovnih mestih – podatki iz druge evropske raziskave podjetij o novih in nastajajočih tveganjih (ESENER-2)

Avtorji: Emma Wadsworth in David Walters, Raziskovalni center za delovno okolje v Cardiffu, Univerza v Cardiffu

Vodja projekta: Xabier Irastorza, Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu (EU-OSHA)

Zahvala:

Radi bi se zahvalili članom projektne svetovalec odbora Kaju Fricku, Philu Jamesu, Marini Järvis in Janu Popma za njihove pripombe k temu poročilu in nadvse dragocene prispevke k delavnici v zvezi s projektom. Poleg tega smo zelo hvaležni Mel Evans, ki nam je pomagala pri organizaciji delavnice. In končno gre naša zahvala osebju agencije EU-OSHA za premišljene pripombe med projektom.

Ta povzetek je naročila Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu (EU-OSHA). Njegovo vsebino, vključno z vsemi izraženimi mnenji in/ali sklepi, so prispevali le avtorji in ne odraža nujno stališč agencije.

**Europe Direct je služba za pomoč pri iskanju odgovorov
na vprašanja v zvezi z Evropsko unijo.**

Brezplačna telefonska številka (*):

00 800 67891011

(*). Nekateri operaterji mobilnih omrežij ne omogočajo klica na številke 00 800 ali pa te klice zaračunavajo.

Veliko dodatnih informacij o Evropski uniji je na voljo na internetu. Dostop je mogoč na strežniku Europa (<http://europa.eu>).

Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije, 2018

© Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu, 2018

Prevod opravil Prevajalski center (CdT, Luksemburg).

Reprodukcija je dovoljena z navedbo vira.

POVZETEK

Namen te študije je bil izvesti podrobnejšo analizo podatkov iz druge evropske raziskave podjetij o novih in nastajajočih tveganjih (ESENER-2) v zvezi z upravljanjem zdravja in varnosti na delovnih mestih v Evropski uniji (EU). Študijo je naročila Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu (EU-OSHA), da bi nadgradila prejšnje ugotovitve analize raziskav ESENER-1 in ESENER-2 s ciljem:

- opredeliti ukrepe, ki bi lahko spodbudili prizadevanja za varnost in zdravje pri delu med podjetji;
- opredeliti vrste podjetji, katerih prizadevanja so verjetneje manjša in ki jim je treba nameniti več podpore;
- oblikovalcem politik pomagati, da najbolje uporabijo omejena sredstva pri preprečevanju tveganja za zdravje in varnost.

Da bi dosegli ta cilj, smo v študiji za izhodišče vzeli naslednje ugotovitve prejšnjih analiz raziskav ESENER-1 in ESENER-2:

- ravni izvajanja dobre prakse se spreminjajo z velikostjo podjetja in sektorja;
- sodelovalni pristop, ki ga podpira visoka raven zavezanosti uprave varnosti in zdravju pri delu, je najmočnejše povezan z izvajanjem dobre prakse na delovnem mestu v povezavi s preprečevanjem;
- poleg teh povezav in ne glede nanje obstajajo razlike med posameznimi državami glede ravni izvajanja dobre prakse.

Te prejšnje analize so torej pokazale, da različni lokalni, nacionalni in mednarodni okviri, v katerih podjetja delujejo, vplivajo na način upravljanja varnosti in zdravja na delovnem mestu. To pomeni, da je mogoče spodbujati okvire, ki so ugodni z vidika dobre ali izboljšane prakse. Na tej podlagi smo opravili drugo analizo podatkov iz raziskave ESENER-2, kot je navedeno zgoraj, in naše ugotovitve upoštevali z ozirom na širšo literaturo o upravljanju varnosti in zdravja pri delu ter glede na to, kaj podpira in zavira izvajanje dobre prakse na delovnem mestu.

V tem poročilu smo:

1. ustvarili sestavljene ukrepe prakse na delovnem mestu v povezavi z zavezo uprave varnosti in zdravju pri delu; obvladovanjem tveganj za varnost delavcev; obvladovanjem tveganj za zdravje delavcev; upravljanjem varnosti in zdravja pri delu na splošno ter obvladovanjem tveganj za psihosocialno dobro počutje delavcev;
2. opredelili tipologije podjetij, med katerimi so verjetnejše višje ravni izvajanja dobre prakse v povezavi s temi ukrepi;
3. te tipologije primerjali, da bi proučili podobnosti in razlike med dejavniki, povezanimi z visokimi stopnjami izvajanja na posameznem področju;
4. upoštevali nadaljnje neodvisne povezave med visokimi ravni izvajanja dobre prakse ter prisotnostjo ureditev za zastopanje delavcev in članstvom držav, ki so se združile, da bi pokazale na splošno podobne regulativne okvire, okvire delovnih razmerij in druge ustrezne okvire;
5. raziskali ukrepe iz raziskave ESENER-2, ki bi lahko označevali slabšo zavezanost zdravju in varnosti pri delu;
6. razpravljali o ugotovitvah v okviru širše literature in upoštevali njihov vpliv na politiko.

Metode

Raziskava ESENER-2 kot nadaljevanje raziskave ESENER-1 je vseevropska raziskava podjetij, katere cilj je zagotoviti nacionalno primerljive podatke o tem, kako se na delovnih mestih v Evropi upravljata varnost in zdravje. Raziskava je bila izvedena leta 2014 v 36 državah: 28 državah članicah, Albaniji, nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji, Islandiji, Črni gori, Norveški, Srbiji, Švici in Turčiji. V raziskavi so bili zbrani pogledi in izkušnje v zvezi s tveganji glede varnosti in zdravja pri delu, vsakodnevno prakso in politiko upravljanja varnosti in zdravja, sodelovanjem delavcev in viri podpore za „osebo, ki ve največ“ o zdravju in varnosti iz skoraj 50 000 podjetij.

Na podlagi prejšnjih analiz raziskav ESENER-1 in ESENER-2 smo združili ukrepe iz raziskave ESENER-2 v ukrepe, ki opisujejo dobro prakso v smislu našega razumevanja, kaj bi se lahko štelo za ukrepe za zavezanost uprave varnosti in zdravju pri delu in obvladovanje tveganj za varnost, zdravje, splošno varnost in zdravje pri delu ter psihosocialno dobro počutje delavcev. Z uporabo multivariatne analize smo nato proučili povezave med visokimi ravni izvajanja teh skupin praks in naslednjim: lastnostmi podjetij; razlogi za obravnavanje vprašanj v zvezi z varnostjo in zdravjem ter težavami pri njihovem obravnavanju; uporabo zunanjih virov informacij o varnosti in zdravju; ureditvijo za zastopanje delavcev ter državo, v kateri podjetje deluje.

Ugotovitve

Ugotovitve naših analiz so bile v skladu z ugotovitvami prejšnjih proučevanj podatkov iz raziskav ESENER-1 in ESENER-2 in s širšo literaturo. Pokazale so, da sporočeno izvajanje ukrepov za obvladovanje tveganj kaže hierarhijo, pri čemer so najvišje ravni izvajanja povezane z varnostjo, sledi ji zdravje, zadnje pa je psihosocialno tveganje. Poleg tega za podjetja z visokimi ravni izvajanja na teh področjih in v zvezi z zavezanostjo uprave zdravju in varnosti na splošno velja, da:

- so to večja podjetja, pogosto tista, ki so del večje skupine (in ne neodvisna podjetja);
- so to podjetja v določenih sektorjih (proizvodni in industrijski sektor za upravljanje varnosti in zdravja pri delu, storitveni in javni sektor za obvladovanje psihosocialnih tveganj ter proizvodni in javni sektorji za zavezanost uprave varnosti in zdravju pri delu);
- se zavedajo, da morajo obvladovati kombinacijo tradicionalnih (tj. varnostnih), zdravstvenih in psihosocialnih tveganj;
- so v podjetjih mnenja, da sta izpolnjevanje pričakovanih delovne sile in vzdrževanje ali povečevanje njihove produktivnosti glavna razloga za obravnavanje zdravja in varnosti (z izpolnjevanjem pravnih obveznosti ter izogibanjem globam in sankcijam, ki so prav tako povezane z visokimi ravni upravljanja varnosti in zdravja pri delu, ter ohranjanjem njihovega ugleda, ki je prav tako povezan z visokimi ravni obvladovanja psihosocialnega tveganja);
- so to podjetja, ki uporabljajo zunanje vire informacij o varnosti in zdravju pri delu;
- so to podjetja, ki so varnost in zdravje pri delu določila kot glavno nalogo neke osebe in tej osebi zagotovile usposabljanje iz varnosti in zdravja pri delu.

Poleg tega so bile neodvisno od teh povezav visoke ravni izvajanja dobre prakse močno povezane z ureditvami za zastopanje delavcev in z državo poslovanja podjetja. Zlasti:

- v podjetjih, v katerih je bila prisotna kombinacija ureditev za zastopanje delavcev in visoka zavezanost uprave varnosti in zdravju pri delu, je obstajala sedemkrat večja verjetnost, da bodo podjetja imela visoke ravni izvajanja dobre prakse upravljanja varnosti in zdravja pri delu in skoraj petkrat večja verjetnost, da bodo imela visoke ravni izvajanja dobre prakse obvladovanja psihosocialnih tveganj, kot v podjetjih brez te kombinacije dejavnikov;
- pri podjetjih z Britanskega otočja ter iz severnih in južnih skupin držav je bila večja verjetnost, da bodo imela visoke ravni izvajanja dobre prakse, kot pri podjetjih z drugih območij EU.

Podatki iz raziskave ESENER-2 kažejo, da so sporočene ravni izvajanja celotnega razpona posameznih ukrepov v zvezi z upravljanjem varnosti in zdravja na delovnem mestu na splošno visoke in so dejansko višje, kot so pokazale različne druge študije, kar je verjetno splošna značilnost podjetij v EU. Kot je pokazala večina telefonskih anket, v katerih so morali anketiranci sami oceniti svoje dejavnosti, sta za to dva razloga: prvič, vzorec najverjetneje predstavlja „boljši del“ populacije kot celote (tj. delež populacije, ki je najbolj predan), in drugič, ko morajo anketiranci sami oceniti svoje izvajanje, je verjetneje, da ga bodo precenili, kot podcenili. Vendar pa je tudi v tem vzorcu pomembna manjšina anketirancev odgovorila, da njihovo podjetje ni opravilo ocene tveganja (23 %) ali zagotovilo kakršnega koli usposabljanja v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu (6 %). To so bila na splošno mikro in mala podjetja, ki delujejo v storitvenem sektorju ter imajo nizke ravni izvajanja ukrepov v zvezi z upravljanjem varnosti in zdravja pri delu ter obvladovanjem psihosocialnih tveganj.

Sklepne ugotovitve

Ugotovitve naših analiz so v skladu s prejšnjo raziskavo. Kažejo, da večina podjetij poroča o izvajanju številnih ureditev za upravljanje varnosti in zdravja, ki naj bi jih izvajala podjetja, ki izpolnjujejo ustrezne predpise na ravni EU in nacionalni ravni. Prav tako pa nakazujejo, da so še možnosti za izboljšanje tako v zvezi z izvajanjem teh ukrepov na vseh delovnih mestih kot z uporabo najboljše prakse pri opravljanju dela.

V skladu s prejšnjimi ugotovitvami naše ugotovitve tudi kažejo, da dobro prakso upravljanja varnosti in zdravja pri delu podpirata volja in zmožnost delodajalcev, da zagotavljajo strokoven pristop k sodelovanju pri upravljanju varnosti in zdravja pri delu:

- v katerem pomembno vlogo igrajo ureditve za sodelovanje in vključenost delavcev;
- ki temelji na sistemih za ocenjevanje tveganja na delovnem mestu in izvajanje, ki so namenjeni obvladovanju ugotovljenih tveganj;
- znotraj ureditvenega okvira, ki zagotavlja parametre, znotraj katerih je to mogoče.

Te ključne ugotovitve se nanašajo tudi na glavne zahteve zdajšnjih predpisov EU o varnosti in zdravju pri delu. Kot je bilo ugotovljeno v prejšnjih študijah, je v podjetjih, ki lahko namenijo sredstva za ta namen, verjetneje, da bodo imela visoko raven dobre prakse glede varnosti in zdravja pri delu ter da bodo varnost in zdravje pri delu razumela kot temelj za njihov poslovni uspeh. To zagotavlja tudi pomembno povezavo s politiko EU na področju varnosti in zdravja pri delu. Spodbudno je tudi omeniti, kako je nedavna politika EU poskušala dodatno podpreti izvajanje in delovanje takšnih pristopov v vseh državah članicah EU. To nakazujejo zadnje izjave EU. Strateški okvir EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2014–2020 opredeljuje izzive na področju varnosti in zdravja pri delu v EU, ki vključujejo:

- izboljšanje izvajanja obstoječih pravil o varnosti in zdravju pri delu, zlasti s povečanjem zmogljivosti mikro in malih podjetij za uvedbo učinkovitih in uspešnih strategij za preprečevanje tveganja.

Kot je jasno iz analize v tem poročilu, so v EU podjetja, ki to že počnejo, vendar so še možnosti za znatno izboljšanje. To velja zlasti za manjša podjetja, zato naše ugotovitve nudijo podporo usmeritvi zdajšnjih politik EU. Predstavljajo tudi uporabno podlago za izvajanje prihodnjih ocenjevanj na tem področju.

Okvir spodbuja tudi strategije:

- za izboljšanje preprečevanja z delom povezanih bolezni s spopadanjem z novimi in nastajajočimi tveganji, ne da bi zanemarili obstoječa tveganja.

Naša analiza podatkov iz raziskave ESENER-2 v zvezi z obvladovanjem psihosocialnih tveganj kaže, da obstajajo področja dobrih praks, ki so jih nekatera podjetja sprejela v zvezi z novimi in nastajajočimi tveganji, vendar pa tudi tukaj obstajajo očitni znaki, da so potrebne nadaljnje izboljšave in da je treba uporabiti spoznanja v zvezi z usklajevanjem prizadevanj za obvladovanje novih tveganj s prizadevanji za obstoječe pomisleke glede varnosti in zdravja pri delu. Naše ugotovitve na splošno kažejo, da je mogoče umestitev dobre prakse v sodelovalno upravljanje varnosti in zdravja pri delu razširiti tako, da učinkovito zajame nastajajoča tveganja in hkrati obravnava obstoječa tveganja.

Strateški okvir kaže, da je treba takšne izzive obravnavati z več medsebojno povezanimi strategijami, vključno z nadaljnjim utrjevanjem nacionalnih strategij za varnost in zdravje, na primer prek političnega usklajevanja in vzajemnega učenja, kar zahteva praktično podporo za mala in mikro podjetja, ki jim pomaga pri boljšem prilagajanju pravilom o zdravju in varnosti, ter prek izboljšanja izvrševanja v državah članicah in s poenostavitvijo obstoječe zakonodaje, kadar je primerno, ob ohranitvi visoke ravni zaščite za varnost in zdravje delavcev. Analiza raziskave ESENER-2 kaže, da imajo ti vidiki politike glede na zdajšnjo prakso nekoliko večji pomen in zagotavljajo pomembno podlago za merjenje vpliva teh strategij v prihodnosti.

Ostali pomembni dosežki politike EU, kot je uvedba evropskega stebra socialnih pravic, ki je bil sprejet junija 2017, in Sporočilo Evropske komisije iz januarja 2017 o posodobitvi zakonodaje in politike v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu, prav tako predvidevajo visoke ravni zaščite delavcev pred tveganji za

Upravljanje varnosti in zdravja pri delu na evropskih delovnih mestih – podatki iz druge evropske raziskave podjetij o novih in nastajajočih tveganjih (ESENER-2)

varnost in zdravje pri delu, države članice in delodajalce pa spodbujajo, da presežejo minimalne zahteve in se čim bolj približajo delovnemu okolju brez nesreč in nezgod. V zvezi s tem je treba znova poudariti, da to ne pomeni le uporabe pravil, ampak tudi vzpostavljanje politik o varstvu in zdravju, ki se neprestano izboljšujejo, s pomočjo ocene tveganja ter dialoga z delavci in dobavitelji na delovnih mestih, pri čemer je vsem vključenim treba nuditi podporo v obliki navodil in povratnih informacij. Dokazi iz analize raziskave ESENER-2 v tem poročilu se nanašajo neposredno na številna takšna prizadevanja in predstavljajo osnovo za merjenje njihovega razvoja.

Zato je mogoče razbrati stopnjo vzajemnega sodelovanja med zdajšnjo politiko in prakso, ki je bila ugotovljena na podlagi analize raziskave ESENER-2, kar dokazuje, da sta oblikovanje in utrjevanje izboljšav mogoča. Obenem je treba tudi omeniti, da so v strukturi gospodarstva EU elementi sprememb, ki jih z analizo podatkov, zbranih z raziskavo ESENER-2, ni mogoče učinkovito meriti in ki tudi vplivajo na prisotnost predpogojev za izvajanje dobre prakse. Kot smo v poročilu večkrat omenili, je mogoče, da je bila večina podatkov, ki smo jih zbrali z raziskavo ESENER-2, pridobljena od anketirancev v relativno stabilnih in uspešnih organizacijah. Analize takšnih podatkov ne zagotavljajo pomembnih informacij glede pogojev za varnost in zdravje pri delu v tistih delih gospodarstva, ki so manj stabilni in uspešni ter ki so na podlagi drugih gospodarskih analiz vse bolj prisotni v vsej EU. To bo treba upoštevati pri izvajanju prihodnjih študij, če bomo želeli dobiti popolnejšo sliko glede izvajanja varnosti in zdravja pri delu v EU.

Na splošno to poročilo in njegova analiza zagotavljata pomembno sliko za primerjavo stanja glede upravljanja varnosti in zdravja pri delu v državah članicah EU in prikaz trenutnih okvirov v smislu države, sektorja in velikosti, ki pomagajo pri določanju upravljanja varnosti in zdravja pri delu.

Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu (EU-OSHA)

prispeva k temu, da bi Evropa postala varnejše, bolj zdravo in produktivnejše delovno okolje. Proučuje, pripravlja in širi zanesljive, usklajene in nepristranske informacije o varnosti in zdravju ter organizira vseevropske kampanje za ozaveščanje. Agencija, ki jo je Evropska unija ustanovila leta 1994 in ima sedež v španskem mestu Bilbao, združuje predstavnike Evropske komisije, vlad držav članic, organizacij delodajalcev in delavcev ter vodilne strokovnjake iz vseh držav članic EU in drugih držav.

Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu

Santiago de Compostela 12, 5. nadstropje

48003 Bilbao, Španija

Tel.: +34 944358400

Faks: +34 944358401

E-naslov: information@osha.europa.eu

<https://osha.europa.eu/si>

<http://osha.europa.eu/si>

Publications Office